

Lebeda, Josef

Výročí významné osobnosti lužickosrbské kultury

Opera Slavica. 2011, vol. 21, iss. 1, pp. 50-51

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117653>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

a zobecnění, které má někdy významný metodologický dosah. Byla také oceněna úloha České asociace slavistů a současné brněnské slavistiky v mezinárodním slavistickém bádání, o čemž svědčí již samo pověření organizovat toto významné setkání špičkových světových slavistů.

Po skončení diskuse navštívili účastníci konference expozici památníku bitvy u Slavkova.

Konference přinesla řadu nových podnětů nejen k dějinám slavistiky, ale především k jejímu současnému vývoji: poukázala na nosnost některých tradic, jež se zdají být zapomenuty, a na konkrétní detaily, které mohou mít zásadní význam v utváření mezinárodní slavistiky, obecně lingvistiky a literární vědy, v nichž především slavisté hráli dominantní roli.

Ivo Pospíšil

Výročí významné osobnosti lužickosrbské kultury

V letošním roce je tomu již sto padesát pět let, co se narodil největší básník lužickosrbské minulosti Jakub Bart-Čišinski. Lužickosrbský národ, který žije na sever od Čech v oblasti Budyšínska a Chotěbuzska ve Spolkové republice Německo jako zbytek Polabských Slovanů, v něm našel koncem 19. století předního představitele národní kultury, bojovníka za svá práva proti reakčnímu bismarckovskému šovinismu a zároveň tvůrce nové poezie, mnohem vyšší úrovně, než jakou měla poezie dosavadní.

Lužickosrbské obrození, které proběhlo v 19. století a skončilo v sedmdesátých letech, bylo umožněno obdobím humanistického klasicismu německé kultury, poznamenaným osobnostmi J. G. Herdera a J. W. Goetha. Bylo podpořeno též slovanskými vlivy, zvláště českým, polským a ruským. Plody lužickosrbské literatury byly v 19. století zprvu nepočtené a jejich úroveň nebyla vysoká, teprve výrazná tvorba Čišinského včlenila lužickosrbskou krásnou literaturu do světového kontextu.

Čišinski se narodil 22. srpna 1856 v Kukowě v Horní Lužici. Na rodném statečku získal národní a sociální citění, ale slabý jazykový základ. S nedostatky se vyrovnával v preparandě budyšínského učitelského semináře pod vedením lužickosrbského národního buditele Michała Hórnika. Hórnikova encyklopedická osobnost se stala Čišinskému trvalým vzorem. Od roku 1871 patřil Čišinski mezi lužickosrbské studenty pražského Lužického semináře. Bydlel v něm a vystudoval nejprve malostranské gymnázium a potom katolickou teologii; studia skončil roku 1881, kdy se vrátil na Lužici.

Lužickosrbsští studenti z Lužického semináře měli pravidelně každou neděli v rámci spolku Serbowka hodiny rodného jazyka pod vedením profesora Martina Hattaly, psali si deník a vedli literární časopis *Kwětiki*, v němž uveřejňovali vlastní literární práce. Do tohoto časopisu začal brzy po svém příchodu do Prahy přispívat i Čišinski.

Na tvorbu Čišinského významně působil pražský literární časopis *Lumír* a zvláště přední představitel básníků sdružených kolem něho – Jaroslav Vrchlický. Český přítel Lužických Srbů Adolf Černý později Vrchlického s Čišinským osobně seznámil. Básníci si prostřednictvím Adolfa Černého vzájemně vyměňovali knižní vydání svých sbírek a dochoval se i Vrchlického dopis Čišinskému. Zvláště svou druhou sbírku *Formy*, vydanou roku 1888, psal Čišinski pod formálním vlivem Vrchlického.

Čišinski patřil k takzvanému mladosrbskému hnutí a ve sporu mezi starými lužickosrbskými obrozenci a mladou inteligencí stál na straně novátorů. Ztotožnil se s kritickým realismem, který ve veřejném životě vyznávala mladosrbská inteligence; v „národním programu“ hlásala potřebu pracovat pro lužickosrbskou vesnici, považovanou za jádro národa.

Básník se angažoval ve společenském životě nastupující generace sedmdesátých let 19. století. V době pražských studií byl spoluiniciátorem každoročního setkání lužickosrbského studentstva a inteligence, které se pod názvem „schadzowanka“ konalo poprvé roku 1875. Čišinski pracoval v lužickosrbských literárních časopisech a patřil i k redaktorům tiskového orgánu mladosrbské inteligence *Serbska lipa*, vycházejícího v letech 1876–1881. Náležel též k organizátorům lužickosrbského divadla, o které usiloval a pro něž napsal hry *Na hrodžišču* a *Stary Serb*.

Po vysvěcení na kněze působil tři roky v lužickosrbském Radworu, pak byl však překládán z místa na místo na německém území – vystřídal Šerachow, Drážďany, Saskou Kamenici a Radeberg. Jako ohnivý vlastenec se dostával do rozporu nejen se svými německými nadřízenými, ale později i s lužickosrbskými přáteli. Jeho vášnivá neústupnost a opravdovost jej vedly stále do konfliktů, z nichž po celý život nevyšel.

Roku 1903 odešel do výslužby a závěr života strávil v rodné Lužici. Byl nadále literárně činný, psal básně a redigoval literární časopis *Lužica*. Zemřel 16. října 1909 v Pančičích, když jej ve věku 53 let přemohla zákeřná choroba.

Čišinski, který navazoval na poměrně prostá díla svých předchůdců, zbásnil ve třinácti sbírkách velká lyrická témata nejen formou znělek a balad, ale i složitými strofickými formami. Svou velkou lásku k rodné řeči vyjadřoval především prostřednictvím lyriky, jíž uchvátil své následovatele i čtenáře a již položil základy k modernímu lužickosrbskému kulturnímu jazyku. Námětově čerpal z osudu národa, z jeho života na venkově, z lidových tradic, z lidských vztahů a z přírody. Hluboké vzdělání a geniální nadání umožnily Čišinskému synteticky spojit tradice i novodobé básnické objevy a harmonicky vyvážit obsah a formu svých básní. V Čišinského bouřliváctví, protestu, národní hrdošti a touze po heroismu lze objevit prvky romantismu. Formálně však byl Čišinski vytříbený klasik, který mistrně vládl svým jazykem. Satirické postřehy a vášnivý zájem o život lidu jsou dokladem Čišinského tendencí k realismu. Realismus byl pro něj významným myšlenkovým zdrojem a byl v souladu s některými jeho osobními vlastnostmi.

Význam Jakuba Barta-Čišinského tkví v přesvědčivé výmluvnosti a údernosti slova, věnovaného boji za národní a sociální svobodu, za rozvinutí jazykové kultury a za překonání obrozenecké kulturní práce. Čišinski dal lužickosrbské poezii nové dimenze a zajistil lužickosrbskému pisemnictví trvalé místo mezi ostatními evropskými literaturami.

Josef Lebeda

Připomínka výročí F. M. Dostojevského v Nitře

Rok 2011 je z pohledu základních životních dat ruského spisovatele Fjodora Michajloviče Dostojevského rokem výročním – vzpomínáme 190. výročí jeho narození a 130. výročí od jeho smrti.

Katedra rusistiky Filozofické fakulty Univerzity Konstantína Filozofa v Nitře spolu se Společností Dostojevského v Praze, Klubem F. M. Dostojevského v Nitře a Spolkem